

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง "การสื่อสารวัฒนธรรมผ่านสื่อหนังสือคนละจัน ธรรมโฆษณ์" ใช้กรอบแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการอธิบายปัญหาที่ศึกษาไว้ ดังนี้

1. แนวคิดเรื่องสื่อพื้นบ้าน
2. แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมพื้นบ้าน
3. แนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน
4. ทฤษฎีเชิงหน้าที่
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเรื่องสื่อพื้นบ้าน (Folk Media)

การวิจัยเรื่อง "การสื่อสารวัฒนธรรมผ่านสื่อหนังสือคนละจัน ธรรมโฆษณ์" นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจเรื่องสื่อพื้นบ้าน เนื่องจากหนังสือฉบับนี้ได้ว่าเป็นสื่อที่ทุกคนรู้จักกันดีในฐานะสื่อพื้นบ้าน

1.1 ความหมายของสื่อพื้นบ้าน

สื่อพื้นบ้านเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่เกิดจากการสร้างสรรค์ขึ้นมาของมนุษย์ โดยมีผู้ให้ความหมายของสื่อพื้นบ้านไว้อย่างน่าสนใจ ได้แก่

สมควร กวียะ (2529 : 17) กล่าวถึงความหมายของสื่อพื้นบ้านว่าหมายถึง วัฒนธรรมที่ได้รับการสร้างสรรค์และสั่งสมมาตั้งแต่อดีต กลายเป็นเครื่องมือที่รับส่งและเก็บข่าวสารที่เป็นสัญลักษณ์และเอกลักษณ์ปรากฏให้เห็นในรูปของคำพูด ข้อเขียน บทเพลง ดนตรี และการละเล่น หัตถกรรม สถาปัตยกรรม พิธีการ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยมหรือแม้กระทั่งชีวิต

ในขณะเดียวกัน กิตติมา สุรสนธิ (2542 : 12) ก็ได้กล่าวถึงสื่อพื้นบ้านไว้ว่า เป็นสื่อที่เกิดหรือถูกพัฒนาขึ้นเพื่อนำมาใช้ภายในสังคมหรือท้องถิ่นนั้นๆ มานานจนเป็นที่รู้จักและนิยมในการใช้สื่อนั้นๆ ในการถ่ายทอดเรื่องราวความเชื่อต่างๆ อาทิ การเล่านิทาน ตำนาน หรือรูปแบบการเต้นรำ ฟ้อนรำของท้องถิ่น จนกลายมาเป็นประเพณี หรือวัฒนธรรมของท้องถิ่นไป ในประเทศเรา สื่อท้องถิ่นหรือสื่อพื้นบ้านจะปรากฏอยู่ในภูมิภาคต่างๆ เช่น ทางภาคเหนือจะมีการฟ้อนรำ ภาค

อีสานจะมีการแห่ หรือภาคกลางจะมีเพลงพื้นบ้าน ภาคใต้จะมีหนังตะลุง โนรา ซึ่งเป็นสื่อที่ทำให้ทั้งความสนุกสนาน และให้สาระไปในคราวเดียวกัน

ในทำนองเดียวกัน กำนัน หลุยยะพงศ์ (2549 : 9 - 15) ก็ได้ว่าถึงสื่อพื้นบ้านว่า สื่อพื้นบ้าน คือ สิ่งที่มีอยู่ในชุมชนดั้งเดิมและสืบต่อถึงปัจจุบัน สื่อพื้นบ้านจะมีเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละพื้นที่และแต่ละชุมชน ดังเช่น “คำขอ” ในภาคเหนือ “หมอลำ” ในภาคอีสาน “ลิเก” ในภาคกลาง และ “หนังตะลุง” ในภาคใต้ เป็นต้น

สวน สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2527 : 17) กล่าวว่า สื่อพื้นบ้านมิได้หมายถึงการแสดงละครเท่านั้นแต่หมายถึงรูปแบบของการสื่อสารระหว่างบุคคลกับบุคคล หรือบุคคลกับกลุ่ม หรือกลุ่มคนกับกลุ่มคน ที่ได้ประพฤติดิปฏิบัติสืบต่อกันมาจนกลายเป็นความเคยชินเป็นประเพณีขึ้น และครอบคลุมถึงประเพณีเรื่องภาษา การแต่งกาย เครื่องใช้ ที่ประชาชนในสังคมหนึ่งกำหนดความหมายที่แน่นอนเอาไว้ให้เป็นที่เข้าใจตรงกันอีกด้วย

กล่าวโดยสรุป สื่อพื้นบ้านมิได้หมายถึงเพียงเฉพาะแค่สื่อบันเทิง เช่น ละครหนังตะลุง หุ่น หรือ เพลงพื้นบ้านเท่านั้น แต่ก็มีความหมายรวมถึง ประเพณี วัฒนธรรม การพึ่งพาอาศัย การทำบุญที่วัด ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า นอกจากนี้สื่อพื้นบ้านอาจหมายถึง บุคคล ภาษา ท่าทาง การแต่งกาย หรือแม้กระทั่งเครื่องใช้ที่ประชาชนในชุมชนนั้นๆ กำหนด โดยบางคนอาจเรียก “สื่อพื้นบ้าน” นี้ว่า “สื่อประเพณี”

1.2 ลักษณะของสื่อพื้นบ้าน

ลักษณะของสื่อพื้นบ้านในความเข้าใจของคนทั่วไปมักจะหมายถึงเพียงการเล่น หรือ การแสดงเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงแล้ว สื่อพื้นบ้านได้มีการปรับเปลี่ยนและเปลี่ยนแปลงตัวมันเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อสนองความต้องการของผู้ชมให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งสื่อพื้นบ้านนั้นอาจจะเกิดจากการเล่นของชาวบ้านที่สืบทอดกันมาช้านานเพื่อคลายความเครียดของชาวบ้านก็เป็นได้

โดย กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2535 : 10) ได้กล่าวถึงลักษณะเฉพาะที่สำคัญของสื่อพื้นบ้านไว้ 2 ประการ คือ

1. สื่อพื้นบ้านเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในชุมชน และวิถีชีวิตของชาวบ้านอยู่แล้ว ด้วยเหตุนี้สื่อพื้นบ้าน จึงสามารถสื่อสารเรื่องราวและถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ได้สะดวกโดยมีข้อจำกัดในด้านวัฒนธรรม โดยเฉพาะสื่อพื้นบ้านท้องถิ่นใด ย่อมใช้ภาษาล้อเลียนคำลำนี้อย่างชาวบ้านท้องถิ่นนั้น

2. สื่อพื้นบ้านเป็นการแสดงที่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินเป็นชีวิตจิตใจของคนไทยที่รักความสนุกสนาน จะเห็นได้ว่าชาวบ้านได้ให้ความสนใจกับสื่อพื้นบ้านอยู่บ้างไม่ปฏิเสธที่จะดู จึงดึงดูดความสนใจของคนทั่วไป

สวน กัจจกร หลุยยะพงศ์ (2549 : 9 - 15) ได้กล่าวว่า สื่อพื้นบ้านเป็นสื่อที่อยู่คู่ชุมชนมาตั้งแต่ดั้งเดิม และมีความแตกต่างจากสื่อประเภทอื่นๆ โดยสื่อพื้นบ้านมีลักษณะใช้ภาษาถิ่น และมีความแตกต่างหลากหลาย ทั้งในแง่พื้นที่และรูปแบบ ทำให้บางครั้งเมื่อเคลื่อนย้ายสื่อพื้นบ้านจากที่หนึ่งสู่ที่หนึ่งก็จะไม่สอดคล้องกับชุมชน เช่น ย้ายหมอลำจากภาคอีสานมาไว้ได้ และย้ายหนังตะลุงสู่ภาคเหนือ เป็นต้น

โดยสรุปแล้ว ลักษณะของสื่อพื้นบ้าน เป็นสื่อที่เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อที่จะแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในแต่ละภาคว่ามีลักษณะของการดำเนินชีวิตอย่างไร และมีเอกลักษณ์ที่เป็นเฉพาะของแต่ละภาค ดังนั้นการได้ศึกษาลักษณะของสื่อพื้นบ้านจะช่วยให้เข้าใจสื่อหนังตะลุงที่เป็นสื่อพื้นบ้านอีกประเภทหนึ่งได้ดียิ่งขึ้น

1.3 บทบาทของสื่อพื้นบ้าน

บทบาทของสื่อพื้นบ้านจากอดีตจนถึงปัจจุบันมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ในอดีตสื่อพื้นบ้าน ได้ทำหน้าที่ให้กับสมาชิกในชุมชนเกือบทุกกลุ่ม แต่ในปัจจุบัน เนื่องจากสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้สื่อพื้นบ้านได้ทำหน้าที่ให้กับกลุ่มผู้ชมเฉพาะบางกลุ่มเท่านั้น

กาญจนา แก้วเทพ (2541 : 121) กล่าวถึงบทบาทของสื่อพื้นบ้านว่า สื่อพื้นบ้านมีบทบาท ดังนี้

1. ให้ความบันเทิง ซึ่งเป็นหน้าที่หลักและพื้นที่พื้นฐานของสื่อพื้นบ้าน ไม่ว่าจะเป็นปรับเปลี่ยนไปเพื่อการอื่น อย่างไรก็ตาม หน้าที่นี้จะคอยติดตามสื่อประเพณีไปอยู่เสมอ ลักษณะความบันเทิงของสื่อพื้นบ้านมีหลายรูปแบบ เช่น ผ่อนคลายอารมณ์ การหยอกล้อ การสร้างอารมณ์ขัน ตลอดจน ความบันเทิง ประเทืองอารมณ์ผสมกับบำรุงปัญญาไปพร้อมๆ กันด้วย

2. การแจ้งข่าวสารหรือการรายงานสภาพแวดล้อม เช่น การเล่นหนังตะลุง แม้จะเล่นเรื่องที่เคยเล่นตามแบบฉบับ แต่สื่อประเพณีเหล่านี้จะมีที่ว่างสำหรับสอดแทรกเหตุการณ์ปัจจุบันลงไปได้เช่นเดียวกับเพลงลูกทุ่ง เช่น หนังตะลุงจะสอดแทรกเรื่องราวสงครามระหว่างอเมริกากับอิรักลงในเรื่องจนได้

3. การให้การศึกษา เป็นหน้าที่หลักพื้นฐานอีกประการหนึ่งของสื่อประเพณี มีมิติของการศึกษานั้นมีอยู่หลากหลาย เช่น

- การศึกษาให้ความรู้เรื่องศาสนา เป็นโลกทัศน์หลักของชาวบ้านนั้น มิติด้านศาสนาเป็นแกนหลักของชุมชนในการหล่อหลอมสมาชิก ด้วยการแนะนำหลักการต่างๆ ให้รู้จักและเข้าใจ

- การอบรมจริยธรรมเป็นการเฉพาะ อันเป็นการประยุกต์หลักศาสนามาใช้ในการจัดเก็บกับความสัมพันธ์ทางสังคมให้เป็นไปในทางที่พึงปรารถนา เช่น หลักความกตัญญู หลักอหิงสาธรรม การให้อภัยอโหสิ เป็นต้น

- การชี้นำปฏิบัติ อันเป็นการศึกษาที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมมากที่สุด เพราะลงไปสู่ภาคปฏิบัติของแต่ละบุคคล เช่น การประพฤติของสตรี การประกอบสัมมาชีพ การฝึกตนเอง

4. การแสดงออกซึ่งความคิดเห็น ไปจนกระทั่งวิพากษ์วิจารณ์สังคม เป็นองค์ประกอบที่มีสีสันของสื่อประเพณีหรือสื่อพื้นบ้าน ซึ่งสื่อมวลชนมักจะแสดงบทบาทไม่ได้หรือแสดงได้อย่างจำกัดเนื่องจากสื่อมวลชนต้องทำงานอยู่ในกรอบและอยู่ภายใต้เงื่อนไขกดดันอื่นๆ องค์ประกอบนี้ช่วยอธิบายว่า เหตุใดประชาชนจึงชื่นชอบสื่อพื้นบ้านหลายประเภท เช่น หนังสือละเล่นที่มีบทบาทวิพากษ์วิจารณ์นักการเมืองหรือรัฐบาล เป็นแม่เหล็กดึงดูดความสนใจของประชาชน

5. การทำหน้าที่เป็นตัวประสานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกลุ่มต่างๆ ที่มีความแตกต่างทางด้าน เพศ เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนา ตัวอย่างเช่น รองเงิงเป็นการละเล่นที่ประสานความสัมพันธ์ระหว่างคนพุทธและคนมุสลิม งานประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านจากหลายๆ หมู่บ้าน เป็นต้น

ส่วน ก้าวร หลุยยะพงศ์ (2549 : 9-15) ได้กล่าวว่า สื่อพื้นบ้านมีภารกิจหน้าที่ที่สัมพันธ์กับชุมชนแต่ละชุมชนโดยตรง และมีความหลากหลายของบทบาทหน้าที่ ดังเช่น

1. ให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารกับคนในชุมชน เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม
2. ให้ความบันเทิง โดยเฉพาะสื่อการแสดงที่มุ่งสร้างความรื่นเริงและสนุกสนานให้กับผู้ชม
3. เป็นที่พึ่งทางใจของคนในชุมชน เช่น การทำบุญทอดกฐิน การทรงเจ้าเข้าผี เป็นต้น ก็จะช่วยเป็นกำลังใจให้กับคนในชุมชน
4. จิตวิญญาณ คือ การพัฒนาสุนทรีย์ของผู้ผลิตและผู้รับชม และการผสมผสานกับความเชื่อเหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อเรื่องผี เป็นต้น
5. การสร้างความสมัคคีปรองดองในชุมชน เช่น เมื่อจัดพิธีกรรมใดๆ จะเป็นดัชนีชี้วัดให้เห็นความร่วมมือของคนในชุมชน หรือกรณีการจัดพิธีกรรมทรงเจ้าเพื่อคลี่คลายความ

ขัดแย้งของคนในชุมชน หรือการหล่อเทียน นอกจากจะทำเพื่อถวายวัดแล้ว ในอดีตการหล่อเทียนของแต่ละบ้านมารวมกัน และนำมาหล่อพร้อมกัน ซึ่งช่วยสร้างความสามัคคีในชุมชนโดยปริยาย

6. ปลดปล่อยทางเพศ กล่าวคือ สื่อพื้นบ้านจะทำเรื่องเพศที่เคยเป็นที่ลับให้ไขออกมาในที่แจ้ง ดังเช่น การเล่นลำตัดเรื่องเพศ เพลงขอเรื่องเพศ เพื่อเป็นทั้งทางออกปลดปล่อยแล้ว ยังเป็นพื้นที่ให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาให้กับชุมชนอีกด้วย

จากที่ได้ศึกษาถึงความหมาย ลักษณะ และบทบาทของสื่อพื้นบ้าน จะเห็นว่า สื่อพื้นบ้านมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในหลายๆ ด้านของชุมชนโดยจะมีบทบาทที่หลากหลาย โดยเฉพาะในด้านวัฒนธรรมดังได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งงานวิจัยนี้จะได้ศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารวัฒนธรรมผ่านสื่อหนังตะลุงโดยจะศึกษาหนังตะลุงคณะฉิ้น ธรรมโฆษณ์ เนื่องจากเห็นว่า หนังตะลุงนับว่าเป็นสื่อพื้นบ้านประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญในการสืบทอดและถ่ายทอดวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นในชุมชน เพราะนอกจากจะเป็นตัวสะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในภาคใต้แล้ว หนังตะลุงก็ยังให้เนื้อหาสาระในการถ่ายทอดความรู้ให้กับชนภาคใต้ได้อีกด้วย

2. แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมพื้นบ้าน

วัฒนธรรมพื้นบ้านถือเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในระดับหนึ่งของคนในชุมชน การศึกษาแนวคิดวัฒนธรรมพื้นบ้าน จะทำให้เราได้ทราบและเข้าใจในเรื่องของความหมายของวัฒนธรรม ความหมายของวัฒนธรรมพื้นบ้าน และการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในการศึกษาวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดผ่านสื่อหนังตะลุง จำเป็นที่จะต้องศึกษาเรื่องดังกล่าวเพื่อใช้เป็นกรอบในการศึกษาด้วย ดังนี้

2.1 ความหมายของวัฒนธรรม

ก่อนที่จะเข้าใจความหมายของวัฒนธรรมพื้นบ้านต้องทำความเข้าใจถึงความหมายของ “วัฒนธรรม” ก่อน โดยพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ใน พ.ศ.2542 ได้ให้ความหมายไว้ว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง ความเจริญ ความงอกงาม ส่วนคำว่า “ธรรม” หมายถึง คุณความดี ดังนั้นวัฒนธรรมจึงหมายถึง สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมในการแต่งกาย วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (<http://www.culture.go.th> ข้อมูลเมื่อ วันที่ 25 กันยายน 2550) ได้อธิบายว่า ความเจริญงอกงาม อันเป็นผลจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ โดยสามารถจำแนกออกเป็น 3

ด้าน คือ จิตใจ สังคม และวัตถุ มีการสั่งสมและสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง จนกลายเป็นแบบแผนที่สามารถเรียนรู้และก่อให้เกิดผลดีกรรมและผลดีผลทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม อันควรค่าแก่การวิจัย อนุรักษ์ พิณฟู ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยน เพื่อสร้างดุลยภาพแห่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ

ส่วน พระยาอนุมานราชธน ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มีมนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือผลิตสร้างขึ้น เพื่อเจริญงอกงามในวิถีแห่งชีวิตของส่วนรวม ถ่ายทอดกันได้ เอาอย่างกันได้ นอกจากนี้ วัฒนธรรม คือ ผลผลิตของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนแต่ก่อนสืบทอดเป็นประเพณีกันมา เป็นความรู้สึก ความคิดเห็น ความประพฤติ และกิจการ อากาหรือการกระทำใดๆ ของมนุษย์ในส่วนรวมลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกัน และสำแดงออกมาให้ปรากฏเป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อถือ ระเบียบประเพณี เป็นต้น วัฒนธรรมเป็นมรดกแห่งสังคม ซึ่งสังคมรับและรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม เป็นผลผลิตของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนแต่ก่อนสืบทอดเป็นพิธีกันมา โดยที่ พระเทพเวที ประยุทธ์ ปยุตโต ได้อธิบายความหมายของวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมเป็นผลรวมของการสั่งสมสิ่งสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดสืบทอดกันมาของสังคมนั้นๆ รวมทั้งเรื่องประสพการณ์ ความรู้ ความสามารถ ภูมิธรรม ภูมิปัญญาทั้งหมดที่ช่วยให้มนุษย์ในสังคมนั้นๆ อยู่รอด และเจริญสืบทอดได้ และวัฒนธรรมยังเป็นผลรวมของทุกสิ่งซึ่งเป็นความเจริญงอกงามที่สังคมนั้นๆ ได้ทำไว้หรือได้สั่งสมมาจนถึงปัจจุบัน(<http://www.culture.go.th> ข้อมูลเมื่อ วันที่ 10 ตุลาคม 2550)

ส่วน สุพัตรา สุภาพ (2536 : 99) ได้สรุปความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรมมีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างอันเป็นแบบแผนในความคิดการกระทำที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือสังคมใดสังคมหนึ่ง มนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์วิธีการในการปฏิบัติ การจัดระเบียบตลอดจนระบบความเชื่อ ความนิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่างๆ ในการควบคุมและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ

ดังนั้น วัฒนธรรมจึงเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ เป็นการดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่เกิดจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ วัฒนธรรมมีทั้งสาระและรูปแบบที่เป็นระบบความคิด วิธีการ โครงสร้างของสังคม สถาบัน ตลอดจนแบบแผนและทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นและถ่ายทอดสืบทอดกันมาจากอดีตถึงปัจจุบัน อาจจะเป็นวิถีถิ่น วิถีอยู่ การแต่งกาย การทำงาน พักผ่อน การแสดงอารมณ์ต่างๆ

ส่วนการรักษาวัฒนธรรม คือ การรักษาชาติ และการรักษาวัฒนธรรมเป็นอีกบทบาทหนึ่งที่สำคัญที่จะทำให้เกิดความรู้ อันเกิดจากการสั่งสมประสพการณ์ในอดีตมาเป็นตัวอย่างให้คน

รุ่นใหม่ได้สนใจและได้รับการยอมรับจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนรุ่นหนึ่ง แต่วัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขและกาลเวลาเมื่อมีการประดิษฐ์หรือค้นพบสิ่งใหม่ วิธีใหม่ที่สังคมนิยม ดังนั้นการรักษาหรือธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเดิมจึงจะต้องมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาให้มีความเหมาะสมตามยุคตามสมัย เพื่อให้วัฒนธรรมเหล่านั้นคงอยู่ต่อไป

2.2 ลักษณะของวัฒนธรรม

สุพัตรา สุภาพ (2536 : 100 - 102) ได้อธิบายลักษณะของวัฒนธรรมไว้หลายประการ ดังนี้

1. เป็นสิ่งที่ได้มาโดยการเรียนรู้ เนื่องจากมนุษย์เราแตกต่างจากสัตว์ในแง่ที่เราอาศัย สัญชาตญาณการกระทำต่างๆ ได้น้อยมากหรือไม่ได้เลย และการเรียนรู้ก็ต้องเรียนรู้จากมนุษย์ด้วยกัน โดยเฉพาะจากกลุ่มที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ เช่น หุ่นขี้ผึ้ง ทอดไข่ แกง แต่งกาย การนั่ง การเดิน ร้องเพลง การใช้พลังงานจากดวงอาทิตย์ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ต้องรับการเรียนรู้มาก่อน เป็นสิ่งที่ไม่ได้มาโดยกรรมพันธุ์ แต่เราเรียนสิ่งที่ใช้อยู่ในสังคมที่เราเป็นสมาชิกอยู่ ดังนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นการถ่ายทอดโดยการเรียนรู้

2. เป็นมรดกทางสังคม วัฒนธรรมต้องมีการเรียนรู้ แม้ว่าจะเป็นการเรียนแบบไม่รู้ตัวก็ตาม เพราะวัฒนธรรมเป็นของที่มีอยู่แล้วทางสังคม วัฒนธรรมจะต้องมีการสอน แม้จะไม่จงใจก็ตาม ถ้าวัฒนธรรมต้องสิ้นสุดหรือสูญหายไป ก็แสดงว่า คนรุ่นก่อนไม่ได้ถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นต่อมา ดังนั้นคนรุ่นต่อมาจึงอาจจะต้องคิดค้นวัฒนธรรมขึ้นมาใหม่

จะเห็นได้ว่าบุคคลเกิดในสังคมใด ก็เรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ เพราะวัฒนธรรมเป็นของที่มีอยู่แล้วในสังคม เพียงแต่ถ่ายทอดกันไปเท่านั้น และบุคคลรุ่นต่อๆ มาเพียงแต่ปรับปรุงคิดค้นสิ่งใหม่ๆ เป็นการสร้างความเจริญให้แก่วัฒนธรรมและสังคมมนุษย์ให้อยู่ในระดับสูงขึ้น การที่วัฒนธรรมสามารถถ่ายทอดกันได้ ก็เพราะมนุษย์มีภาษาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอด ภาษาจึงเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่ใช้กันในทุกวัฒนธรรม ภาษาก็มีทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ภาษาจึงช่วยให้มนุษย์ได้แสดงความรู้สึกและทำความเข้าใจกับผู้อื่นได้ ภาษาจึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของวัฒนธรรม ถ้าปราศจากภาษาวัฒนธรรมจะไม่มี การสะสมเพิ่มพูน

3. เป็นวิถีชีวิตหรือแบบของการดำรงชีวิต ความคิดในเรื่องวัฒนธรรมทำให้สามารถจำแนกวัฒนธรรมของสังคมหนึ่งจากอีกสังคมหนึ่ง เป็นวัฒนธรรมเฉพาะอย่าง เพราะบุคคลเกิดในสังคมใดก็เรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมนั้น เช่น วัฒนธรรมชาวเขาต่างจากวัฒนธรรมของคนในเมือง วัฒนธรรมของชาวไทยอิสลามก็ต่างกับวัฒนธรรมของชาวไทยที่นับถือพุทธศาสนา โดยนับว่าวัฒนธรรมไม่จำเป็นต้องเหมือนกันทุกชาติ หรือทุกยุคสมัย แต่พอจะกล่าวได้ว่าวิถีชีวิต

ของชาวไทยก็ดี อเมริกาก็ดี หรือชาติอื่นๆ จะมีวิถีชีวิตที่เป็นลักษณะของตนเอง จึงไม่ถือว่า วัฒนธรรมของใครสูงต่ำ ลำหลัง กว่าของอีกวัฒนธรรมหนึ่ง เป็นการสอนให้มนุษย์เข้าใจ สภาพการณ์ต่างๆ ที่ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างกลุ่มต่างๆ ที่แตกต่างกัน

4. เป็นสิ่งไม่คงที่เพราะมนุษย์มีการคิดค้นสิ่งใหม่ๆ หรือปรับปรุงของเดิมให้ เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เช่น เดิม ชาวไทยมีความคิดว่าผู้หญิงควรอยู่กับบ้านเลี้ยงลูกดูแลบ้านเรือน ปัจจุบันเราจะเห็นหญิงทำงาน เคียงบาเคียงไหล่กับชายมากขึ้น หรือเรื่องความคิดทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงนี้อาจจะมีคนที่ไม่ มีความคิดแบบเก่าๆ คัดค้านบ้าง ซึ่งเป็นธรรมชาติของสังคมที่กำลังพัฒนาหรือพัฒนาที่ไม่ จำเป็นต้องเปลี่ยนเหมือนกันหมดทุกคน เรียกว่า cultural lag ซึ่งถ้าเราเข้าใจข้อขัดกันนี้ได้ก็จะเป็น แนวทางในการช่วยสร้างวัฒนธรรมที่เป็นประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่ได้มาก

2.3 อิทธิพลของวัฒนธรรม

สุพัตรา สุภาพ (2536 : 102 - 104) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ทำให้เห็นความแตกต่างของในแต่ละสังคม วัฒนธรรมจะกำหนดชนิดของที่อยู่ อาศัย อาหารที่ในการดำรงชีวิต เช่น ชาวฝรั่งเศสเห็นว่า น้ำเหมาะที่จะชำระล้างสิ่งต่างๆ มากกว่า การดื่ม แต่ไทยเราใช้ทั้งดื่มและชำระล้างสิ่งต่างๆ หรือฝรั่งดื่มนมตลอดชีวิต ในขณะที่ไทยเรานิยมให้ เด็กดื่มเท่านั้นโดยผู้ใหญ่ควรดื่มน้ำ เป็นต้น ความแตกต่างนี้เกิดจากวัฒนธรรมไม่ใช่เกิดเองโดย ธรรมชาติ และการที่เราสามารถถ่ายทอดสิ่งที่เราคิดหรือปฏิบัติออกมาได้ก็เพราะเราใช้ภาษา ภาษาจึงมีทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน และภาษาที่เป็นสัญลักษณ์ มนุษย์มักจะเรียนรู้และคุ้นเคย กับวัฒนธรรมของตน การที่เราเรียนรู้ไม่ว่าจะมากหรือน้อยก็ตามถือเป็นเรื่องของสติปัญญา แต่สิ่งที่เราเรียนรู้เป็นเรื่องของวัฒนธรรม วัฒนธรรมในแต่ละแห่งไม่กำหนดเฉพาะเรื่องการเรียนรู้ แต่ยัง กำหนดเป้าหมายหรือสิ่งที่สังคมเห็นว่าดีงาม วัฒนธรรมจึงช่วยให้เราเข้าใจว่า เราควรเป็นอะไร และต้องการอะไร และที่เห็นชัดเจนคือ วัฒนธรรมหนึ่งจะมีความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกับอีก วัฒนธรรมหนึ่ง เช่น มนุษย์จะมีศาสนา แม้มีอาชีพหรืออยู่ในที่ที่แตกต่างกันออกไป คนเรามีเสียงที่ แปลงออกมาไม่เหมือนกัน แต่ทุกคนก็มีภาษาพูดเป็นของตนเอง พิธีการพิธีกรรมของมนุษย์ก็ แตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมทุกสังคมสามารถจะเปลี่ยนให้เป็นอย่างเดียวกัน แต่การ เปลี่ยนได้นี้จะต้องมีส่วนประกอบที่เหมือนกัน กัน

อาจจะสรุปได้ว่า บุคคลในวัฒนธรรมใดก็มักจะปฏิบัติไปตามวัฒนธรรมนั้น และ จะมีพฤติกรรมคล้ายๆ กับคนอื่นในสังคมนั้น เช่น ชาวไทยก็มีลักษณะคล้ายๆ กันเป็นเพราะผลของ

การเรียนรู้ที่ได้รับการอบรมสั่งสอนมา ไม่ว่าจะโดยแบบรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม แสดงว่าวัฒนธรรมมีอิทธิพลเหนือความคิดและพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมนั้นๆ เช่น ถ้าเราเอาเด็กฝรั่งมาเลี้ยงดูอบรมให้เหมือนเด็กไทย เด็กคนนั้นก็จะมีลักษณะเหมือนชาวไทยแม้ผิวพรรณหน้าตาจะไม่เหมือนชาวไทยก็ตาม วัฒนธรรมจึงมีอิทธิพลต่อแบบพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ ส่วนการจะมีอิทธิพลมากน้อยเพียงไรก็ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมในสังคมนั้นๆ

2.4 ความหมายของวัฒนธรรมพื้นบ้าน (folk culture)

สำหรับความหมายของวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้น สุมาลี นิยมมานุภาพ ได้อธิบายว่า คือ วัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาช้านานเป็นมรดกตกทอดมาแต่บรรพบุรุษที่ถ่ายทอดด้วยปากเปล่ามิได้มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรและไม่ปรากฏตัวผู้คิดค้นขึ้น เพราะในการสืบทอดมาด้วยการปฏิบัติตามที่สอนกันปากเปล่า หรือใช้การสังเกต หรือความทรงจำและเผยแพร่อยู่ในกลุ่มคนชนบท (<http://202.143.134.200:81/montiga/> ข้อมูลเมื่อ วันที่ 10 ตุลาคม 2550) ส่วน กนกวรรณ ชูโชติ (2542 : บทคัดย่อ) วัฒนธรรมพื้นบ้าน หมายถึง แบบอย่างวิถีชีวิตของชาวบ้านที่ประกอบไปด้วยการกระทำ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ภาษา ภาษิต การละเล่น การทำงาน ขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปะทุกแขนง ที่ชาวบ้านยึดถือ ใช้ร่วมกัน สืบทอดจนเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นลักษณะเฉพาะของพื้นบ้านนั้น

ขณะที่ กิ่งแก้ว อรรถากร ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้ว่า ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ นิทาน ศิลปหัตถกรรม ระบาย การเดินรำ ดนตรี ศาสนา และรวมถึงการละเล่นต่าง ๆ ซึ่งชาวบ้านได้ยึดถือมากันหลายชั่วอายุคน วัฒนธรรมพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีพื้นฐานทั้งการปฏิบัติที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันออกไป ในแต่ละท้องถิ่น ขึ้นอยู่กับบริบทของชุมชน อาทิ ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ ทัศนคติ ความเชื่อ ลักษณะการประกอบอาชีพ เช่น เป็นชุมชนเกษตรกรรม เป็นชุมชนประมง เป็นต้น และยังขึ้นอยู่กับการเปิดรับอารยธรรมและความเจริญของกลุ่มชนอื่น เข้ามาผสมผสาน ระหว่างวัฒนธรรม ดังนั้น วัฒนธรรมพื้นบ้านจึงหมายถึง สิ่งที่สืบทอดกันมาช้านาน จนกลายเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมพื้นบ้าน ที่มีการปฏิบัติและกระทำอย่างต่อเนื่อง มีการถ่ายทอดและสืบทอดปรับตัว ส่งผ่านจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ไม่ว่าจะป็นวิถีความเชื่อ การแสดง ความเป็นอยู่ เป็นต้น (<http://www.nawakung.tripod.com> ข้อมูลเมื่อ วันที่ 10 ตุลาคม 2550)

วัฒนธรรมพื้นบ้าน เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ดังนั้นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่างๆ จึงควรศึกษา วัฒนธรรมพื้นบ้านของชุมชนนั้นๆ กล่าวคือ คนในท้องถิ่น

ภาคใต้ มีอารยธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างจากท้องถิ่นภาคอื่นมาก ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อ ศาสนา สำเนียงภาษา ความเป็นอยู่ การแต่งกาย หรือแม้แต่กระทั่งอาหารการกินที่แตกต่างจากกลุ่มชนทางภาคอื่นที่หลากหลายกันออกไปตามที่ได้สืบทอดกันมาจากอีกรุ่นสู่อีกรุ่นเพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมนี้เอาไว้ให้สืบต่อไปตราบนานเท่านาน

2.5 การอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน

จากความหมายของวัฒนธรรมพื้นบ้าน ทำให้เห็นได้ว่าวัฒนธรรมพื้นบ้านมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการอนุรักษ์ในคงอยู่ต่อไป โดย กนกวรรณ ชูโชติ (2542 : บทคัดย่อ) ได้กล่าวถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านว่า หมายถึง การพิทักษ์และดำรงไว้ซึ่ง วัฒนธรรมพื้นบ้านที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เพื่อก่อให้เกิดความรักความหวงแหน ความเข้าใจและความภาคภูมิใจในความเป็นท้องถิ่น ตลอดจนเพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าของคนรุ่นหลัง

การอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน เป็นการทํานุบำรุงและป้องกันรักษาไว้ให้คงสภาพเดิม ซึ่งอาจทำได้ทำได้โดยบูรณะซ่อมแซม โดยวิธีการอนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่ วัฒนธรรมพื้นบ้าน ทำได้หลายรูปแบบ เช่น (http://202.143.134.200:81/montiga/un5_5.html ข้อมูลเมื่อ วันที่ 10 ตุลาคม 2550)

1. การสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม
2. การส่งเสริมและสนับสนุน
3. การเผยแพร่และการประชาสัมพันธ์
4. การจัดบริการทางวัฒนธรรม
5. การทํานุบำรุงและฟื้นฟู วัฒนธรรมพื้นบ้าน
6. การเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยทางวัฒนธรรม
7. การเสริมสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมที่ต่างกัน
8. การจัดการศึกษาเพื่อวัฒนธรรม
9. การปรับปรุงวัฒนธรรมในชีวิตประจำวัน
10. การเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
11. การจัดเก็บข้อมูลทางด้านวัฒนธรรมพื้นบ้าน

ดังนั้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน คือ การปกป้องรักษาให้คงอยู่ในสภาพเดิม อาจจะเป็นการส่งเสริมปรับปรุงหรือเผยแพร่ให้วัฒนธรรมพื้นบ้านดำรงอยู่ได้สืบต่อไป

- วัฒนธรรมหนังตะลุง

จากความหมายของวัฒนธรรมพื้นบ้าน ทำให้ผู้วิจัยพิจารณาได้ว่าหนังตะลุงของภาคใต้ ก็จัดเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างหนึ่งที่ยังคงเป็นที่นิยมและคงบทบาทหน้าที่เดิมอยู่ได้อย่างดีตราบเท่าถึงปัจจุบัน

หนังตะลุงซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในท้องถิ่นภาคใต้ในนามที่หนังตะลุงเป็นสื่อพื้นบ้านที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวในการทำหน้าที่ถ่ายทอดเนื้อหาสาระและบทบาทหน้าที่ต่างๆ ให้คนในท้องถิ่นรับรู้ และเพื่อเป็นการสืบทอดสื่อวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้มิให้สูญหายไปจากภูมิภาคนี้ จึงได้มีนักวิจัยหลายท่านที่พยายามจะศึกษาในเรื่องของหนังตะลุง เช่น สำนักงานศึกษาธิการเขต (2516 : 1) ได้กล่าวว่า หนังตะลุงเป็นที่นิยมกันมากในภาคใต้ สามารถขอชอนนำประสบการณ์เข้าไปเสนอประชาชนได้ถึงทุกหมู่บ้าน จึงกล่าวได้ว่าหนังตะลุงมีอิทธิพลต่อความรู้ ความคิด และทัศนคติ ตลอดจนพฤติกรรมของทุกคนในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวในชนบทของภาคใต้ การแสดงหนังตะลุงมีทั้งเนื้อเรื่อง บทบาทของตัวละคร ที่ทำให้ผู้ชมได้นำไปเล่าถ่ายทอดกัน วิจารณ์กันในสังคมชนบทอย่างไม่รู้จักจบจักสิ้น นับตั้งแต่หมู่เด็กที่เริ่มดูหนังตะลุงเป็นไปจนกระทั่งถึงกลุ่มคนแก่ของหมู่บ้าน ดังนั้นหนังตะลุงจึงมีอำนาจบันดาลใจสำหรับคนชนบทภาคใต้ของไทย ยิ่งกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่นๆ

ส่วน ถนอม พูนวงศ์ (2545 : 38) ได้กล่าวว่าหนังตะลุงเป็นสื่อที่ดำรงอยู่เพื่อรับใช้คนในท้องถิ่นมากกว่าคนในเมือง ด้วยคุณลักษณะของสื่อหนังตะลุง อาทิ แหล่งกำเนิด โอกาสในการแสดง สถานที่ในการแสดง เนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการแสดงเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของหนังตะลุง ที่อำนวยความสะดวกอยู่ในท้องถิ่นมากกว่าในเมือง ซึ่งผู้ชมในท้องถิ่นส่วนใหญ่จะมีเวลาในการชมหนังตะลุงและซาบซึ้งถึงความเป็นศิลปะจากหนังตะลุงมากกว่าคนในเมือง แต่จากสภาพปัจจุบันแม้กระทั่งในชนบทก็มีความพยายามเพื่อเปลี่ยนไปสู่ความเป็นเมืองมากขึ้น ในขณะที่ ชวน เพชรแก้ว (2533 : คำนำ) ได้กล่าวในทำนองเดียวกันว่า หนังตะลุงเป็นศิลปะการแสดงที่รู้จักกันดีในทางภาคใต้ เกือบจะเรียกได้ว่าเป็นสัญลักษณ์เด่นของวัฒนธรรมไทยภาคใต้อย่างหนึ่ง สำหรับปัจจุบันนี้เกือบจะกล่าวได้ว่าศิลปะการแสดงของชาวใต้ที่ยังคงแพร่หลายและเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวางในหมู่ชาวบ้านก็คือการแสดงหนังตะลุง เพราะการแสดงหนังตะลุงจะผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวบ้านอย่างเห็นได้ชัดเจน

อุดม หนูทอง (2529 : 3940) ได้กล่าวว่า การที่หนังตะลุงมีประวัติมายาวนานในทางภาคใต้และยังคงได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายมาจนถึงปัจจุบัน ย่อมแสดงให้เห็นว่าหนังตะลุง

เป็นการละเล่นพื้นบ้านที่สอดคล้องกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมของชาวภาคใต้เป็นอย่างดีและหนังตะลุงก็ได้มีบทบาทต่อวิถีชีวิตของชาวใต้หลายประการ หนังตะลุงนอกจากจะให้ความบันเทิงแก่ชาวบ้านแล้วยังเป็นสื่อมวลชนชั้นเยี่ยมสำหรับสังคมในอดีตเพราะนายหนังสามารถที่จะสอดแทรกเนื้อหาสาระหรือเรื่องราวต่างๆ ที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นการให้ข่าวสารความรู้ทำให้ชาวบ้านได้รับทราบความเคลื่อนไหวของสังคมได้ นอกจากนั้นแล้วหนังตะลุงยังมีความสำคัญ และที่น่าสนใจอีกท่านหนึ่ง คือ สมหวัง คงประยูร (2522 : 26) ได้กล่าวว่า หนังตะลุงยังคงได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางจนถึงทุกวันนี้ และจากการดูหนังตะลุงแต่ละครั้ง นอกจากประชาชนจะได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้ว ประชาชนจะได้รับแง่คิดความรู้ในด้านต่างๆ ที่สอดแทรกอยู่ในเนื้อเรื่อง จึงนับว่าหนังตะลุงเป็นสื่อมวลชนชนิดหนึ่ง ที่บทบาทต่อการปลูกฝังและส่งเสริมค่านิยมแก่ประชาชนภาคใต้ได้

แม้หนังตะลุงจะเผยแพร่เข้าสู่ทุกภูมิภาค แต่หนังตะลุงในภาคใต้นั้น ให้ความบันเทิงซึ่งเป็นที่นิยมและหาดูได้ง่ายที่สุด อีกทั้งยังผูกพันใกล้ชิดและมีอิทธิพลกับวิถีของชาวบ้าน ถึงขนาดว่า แม้ข้าราชการไปอบรม 10 ครั้ง ยังไม่ได้ผลเท่าหนังตะลุงแสดงให้ดูเพียงครั้งเดียว (ประพนธ์ เรืองณรงค์, 2519 : 5) ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า หนังตะลุง เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตจิตใจคนในท้องถิ่นภาคใต้อย่างแท้จริง เพราะคนในท้องถิ่นยังคงนิยมที่จะให้ความสำคัญกับการแสดงพื้นบ้านดังกล่าวอยู่ เนื่องด้วยหนังตะลุงได้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระและบทบาทต่างๆ อย่างสมบูรณ์ จึงทำให้คนในท้องถิ่นได้รับความรู้อย่างทั่วถึง

กล่าวโดยสรุปแล้วในแต่ละกลุ่มชน แต่ละภูมิภาคนั้นย่อมมีลักษณะวัฒนธรรมที่แตกต่างกันและหลากหลาย ซึ่งในแต่ละวัฒนธรรมนั้นอาจจะมีความขัดแย้งกันบ้าง วัฒนธรรมอาจจะมีการต่อสู้ ต่อรอง หรือต่อต้านกัน เพื่อที่จะช่วงชิงพื้นที่ทางวัฒนธรรมของสังคมและพื้นที่ในความคิด จิตใจของผู้คน หรือเพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่วัฒนธรรมของตน วัฒนธรรมมิได้เป็นแค่เพียงการแสดงถึงขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ เท่านั้น แต่วัฒนธรรมยังเป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของวิถีชีวิตของชนในยุคก่อน และจากแนวคิดวัฒนธรรมพื้นบ้านนี้เองทำให้ทราบว่า วัฒนธรรม คือผลผลิตที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนแต่ก่อนสืบต่อเป็นประเพณีกันมาอาจจะเป็นความรู้สึกลึกซึ้ง ความคิดเห็น ความประพฤติ และกิริยาอาการ หรือการกระทำใดๆ รวมทั้งเรื่องประสพการณ์ ความรู้ ความสามารถ ภูมิปัญญาทั้งหมดที่ช่วยให้มนุษย์ในสังคมนั้นดำรงอยู่ได้ เช่นเดียวกับหนังตะลุงที่จำเป็นจะต้องใช้ผลผลิตต่างๆ ที่คนยุคก่อนได้ปฏิบัติสืบทอดกันมา เพื่อความอยู่รอดของตัวหนังตะลุงเองเช่นกัน

การศึกษาเรื่อง “การสื่อสารวัฒนธรรมผ่านสื่อหนังสือคนละชั้น ธรรมโฆษณ์” จะนำกรอบแนวคิดเรื่องวัฒนธรรมพื้นบ้านมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์ทั้งในเรื่องนำเสนอเนื้อหาสาระและการมีบทบาทในการถ่ายทอดวัฒนธรรมในฐานะสื่อพื้นบ้าน

3. แนวคิดบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน

การศึกษาเรื่อง “การสื่อสารวัฒนธรรมผ่านสื่อหนังสือคนละชั้น ธรรมโฆษณ์” จะนำกรอบแนวคิดเรื่อง บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์ โดย H. Lasswell, 1948 (อ้างถึงในกาญจนา แก้วเทพ, 2541 : 212 – 213) ได้กล่าวถึงหน้าที่พื้นฐานของสถาบันสื่อมวลชนซึ่งเป็นไปตามความต้องการของระบบสังคมใหญ่ คือ การธำรงรักษาเสถียรภาพของสังคม ได้มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

3.1 หน้าที่สอดส่องดูแล (Surveillance)

เพื่อคอยตรวจตรา ติดตามเหตุการณ์ว่ามีอะไรเกิดขึ้นบ้าง เพื่อจะได้มีปฏิกิริยาตอบโต้อย่างถูกต้องอันที่จริงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมนั้น มีทั้งเหตุการณ์ที่ดีและที่ร้าย แต่โดยส่วนใหญ่แล้ว สื่อควรจะสอดส่องและรายงานเหตุการณ์ร้ายซึ่งเป็นเหตุการณ์บ่อนทำลายเสถียรภาพของสังคมเป็นหลัก จากเบื้องหลังที่มีความคิดดังกล่าวนี้เอง

3.2 หน้าที่สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม (Correlation)

เป็นหน้าที่ที่มีมากกว่าการรายงานข่าวคราวเฉยๆ ด้วยการเพิ่มการตีความ การให้คำอธิบาย และชี้แนะ เพื่อให้ส่วนเลี้ยวของสังคมที่สื่อมวลชนสามารถเข้าถึง มีความเข้าใจ และมีการกระทำอันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

3.3 หน้าที่สืบทอดวัฒนธรรมของสังคม (Culture Transmission)

ในขณะที่หน้าที่สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั้น จะเน้นหลักในแง่พื้นที่ (space) กล่าวคือ ไม่ว่าคนทุกกลุ่ม ทุกหนแห่งจะรับการชี้แนะให้มีความคิดเป็นเอกภาพเดียว (รวมใจเป็นหนึ่งเดียว) แต่ทว่าหน้าที่สุดท้ายนี้จะเน้นหนักในแง่ของกาลเวลา (time) เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นสมบัติส่วนรวมของสังคมที่จะต้องสืบทอดให้เกิดความต่อเนื่องยาวนานจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง ในการนี้สื่อมวลชนได้รับมอบหมายบทบาทให้ช่วยพิทักษ์รักษามรดกของสังคมให้มีความยั่งยืนต่อไปหลายๆชั่วอายุคน

ขณะที่ วิลเบอร์ ชแรมม์ (1964 : 127-144) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับ บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนไว้ในหนังสือ Mass Media and National Development สรุปบทบาทของสื่อมวลชนไว้ดังนี้ (<http://www.udru.ac.th> ข้อมูลเมื่อ วันที่ 15 ตุลาคม 2550)

1. เป็นผู้ตรวจสอบ (Watchman) ติดตาม และรายงานเหตุการณ์ ความเคลื่อนไหว การดำเนินงานต่างๆ ให้ประชาชนได้ทราบเป็นระยะ
2. ทำให้มีวิสัยทัศน์กว้างขึ้น เป็นการสร้างประสบการณ์แก่ประชาชน ให้มีความคิดกว้างไกลยิ่งขึ้น
3. ทำให้เกิดความสนใจ ชี้ให้เห็นสิ่งที่น่าสนใจ หรือควรนำมาพิจารณา เพื่อให้เกิดการวิเคราะห์สิ่งต่างๆ นำไปสู่การเรียนรู้ และพัฒนาต่อไป
4. สร้างความทะเยอทะยาน คือทำให้เกิดความต้องการที่จะมีสภาพที่ดีกว่าเดิม เช่น เกิดความอยากอยู่ดีกินดี
5. สร้างบรรยากาศของการพัฒนา กระตุ้นให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน หรือพัฒนาสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้น
6. ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ค่านิยม ที่เคยมีอยู่ไม่ถูกต้อง ให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ถูกต้องขึ้นโดยทางอ้อม
7. ส่งเสริมการสื่อสารระหว่างบุคคล ทำให้ประชาชนที่ได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชนเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ข่าวสารซึ่งกันและกัน
8. สร้างสถานภาพให้บุคคล ทำให้เกิดความสนใจในตัวบุคคล ยกย่องบุคคล หรือสร้างผู้นำในการพัฒนาได้
9. สร้างความเข้าใจในนโยบายของรัฐบาล ด้วยการทำให้เกิดความสนใจ วิพากษ์วิจารณ์ แลกเปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง
10. ควบคุมให้ปฏิบัติตามกติกาของสังคม นำการกระทำที่ไม่ถูกต้อง มาตีแผ่ให้ประชาชนทราบ เพื่อให้เกิดปฏิกิริยาต่อต้าน และนำไปสู่การควบคุมให้ปฏิบัติตามบรรทัดฐานที่วางเอาไว้
11. ช่วยให้มีธรรมเนียมที่ดี แสดงให้เห็นการกระทำที่ดี มีวัฒนธรรมตามสมัยนิยม ให้รู้จักเลือกปฏิบัติหรือแสดงออกในทางที่ถูกที่ควร
12. ทำให้เจตคติฝังแน่นขึ้น จากความเชื่อหรือเจตคติเดิมที่ติดอยู่แล้วแต่ไม่ฝังแน่น ให้เกิดความยึดมั่นแน่นแฟ้นขึ้น

13. ทำหน้าที่เป็นครู หมายถึง สื่อมวลชนมีบทบาทในการให้วิชาความรู้แก่ประชาชน ทั้งทางตรง และทางอ้อม อันจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองและสังคมต่อไป

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า หนังสือพิมพ์ เป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ทำหน้าที่เช่นเดียวกับการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน โดยนายหนังสือพิมพ์เป็นผู้ที่สอดแทรกบทบาทดังกล่าวเข้าไปในเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ ได้แก่ การใช้ภาษาถิ่น การแต่งกายของตัวหนังสือ เรื่องราวชีวิตความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตทั่วไป ฯลฯ การสอนให้คนรู้จักความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือการสร้างสามัคคี การสอดแทรกเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์เมือง เพื่อให้ผู้ชมได้รับรู้และจะได้ช่วยกันตรวจตรา ติดตามเหตุการณ์ต่างๆ ว่ามีอะไรเกิดขึ้นมาบ้างแล้ว เพื่อเป็นการรายงานสภาวะแวดล้อมของบ้านเมืองในปัจจุบัน โดยผู้วิจัยจะนำกรอบแนวคิดการทำบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ต่อไป

4. ทฤษฎีเชิงหน้าที่

การศึกษาเรื่อง “การสื่อสารวัฒนธรรมผ่านสื่อหนังสือพิมพ์คณะจีน ธรรมโฆษณ์” จะนำทฤษฎีเชิงหน้าที่มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์ นักคิดกลุ่มนี้ใช้หน้าที่มาอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์และพฤติกรรมทางการสื่อสาร โดยมีความเห็นว่า มนุษย์เป็นปัจจัยของระบบสังคมและมีส่วนสัมพันธ์กับระบบสังคมทั้งหมดในแง่ของภาระหน้าที่ที่มีต่อสังคม ซึ่งต่างจากแนวความคิดทางจิตวิทยาที่มองว่า แต่ละคนเป็นอนุหนึ่งแยกจากสังคม พวกนี้สนใจในระเบียบสังคม เห็นว่าระบบสังคมพยายามที่จะคงไว้ซึ่งความมั่นคงภายในระบบสังคมกิจกรรมภายในสังคมเกิดจากระบบ สิ่งที่เกิดจากการปฏิบัติตามกิจกรรมนั้นก็เพื่อผลประโยชน์ในอันที่จะรักษาระบบสังคมเอง ดังนั้นระบบสังคม จึงเป็นตัวการสำคัญในการสร้างภาระหน้าที่และพฤติกรรมต่างๆ ของสังคม แม้ว่าคำอธิบายจะไม่ค่อยกระจ่างแต่เราสามารถมองเห็นได้ว่าแนวคิดในเรื่องเหตุแห่งการสื่อสารนั้นเป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ในสังคมและการสื่อสารมิได้เป็นผลมาจากแรงเสริม กลุ่มที่ใช้หน้าที่มาอธิบายนี้พบว่ากิจกรรมการสื่อสารในสังคมที่สำคัญๆ มี 5 ประการ

ภาระหน้าที่หรือกิจกรรมของการสื่อสาร มีดังนี้

1. ตรวจสอบหรือสังเกตเหตุการณ์ต่างๆ และกิจกรรมที่เป็นข่าว
2. ถ่ายทอดหรือตีความเหตุการณ์ต่างๆ และกำหนดวิธีการตอบโต้
3. ถ่ายทอดค่านิยมของสังคมและองค์ประกอบทางวัฒนธรรมให้กับสมาชิกใหม่ของสังคม

สังคม

4. ให้ความบันเทิงเริงรมย์

5. สนับสนุน หรือเสริมย้ำ พฤติกรรมของสังคมที่มีอยู่

กิจกรรมเหล่านี้ คือหน้าที่ที่มีต่อสังคม นักคิดเชิงหน้าที่สนใจผลอันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่เหล่านี้ แต่ไม่สนใจองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสาร กิจกรรมเหล่านี้อาจแสดงผลทางตรงหรือทางอ้อมต่อการรักษาระบบสังคมก็ได้ (ธนวดี บุญลือ, 2532 : 130-131)

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยได้เห็นว่า หนึ่งตระกูล เป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ทำหน้าที่เช่นเดียวกับภาระหน้าที่หรือกิจกรรมของการสื่อสารของทฤษฎีเชิงหน้าที่ โดยนายหนึ่งเป็นผู้ที่ภาระหน้าที่หรือกิจกรรมต่างๆ เข้าไปในเนื้อหาสาระของหนึ่งตระกูล ไม่ว่าจะเป็นการสังเกตเหตุการณ์ต่างๆ ถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นค่านิยม และอีกทั้งยังให้ความบันเทิง หรือแม้แต่สอดแทรกพฤติกรรมทางสังคมเข้าไปในเนื้อเรื่องของการแสดงหนึ่งตระกูล ดังนั้นผู้วิจัยจะนำทฤษฎีเชิงหน้าที่มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ต่อไป

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนึ่งตระกูล

5.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการถ่ายทอด/เนื้อหาสาระความรู้ของหนึ่งตระกูล

อินทิรา สุวรรณ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำศึกษาวิจัยในเรื่องของบทบาทหนึ่งตระกูลทางสื่อโทรทัศน์ในการถ่ายทอดความรู้ ผลการวิจัยพบว่า หนึ่งตระกูลถ่ายทอดความรู้ 4 ประเด็น คือ 1.การประพฤติปฏิบัติตนในสังคม ซึ่งเป็นรูปแบบความรู้ทางธรรม มีหลักธรรมทางพุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับ เป็นความรู้ที่ถ่ายทอดมากที่สุด จำแนกเป็น 2 ประเด็น คือ 1.1 ค่านิยมความเชื่อ โดยแยกเป็นประเด็นย่อยๆ คือ ก.ค่านิยมเกี่ยวกับการประกอบสัมมาชีพ คือ นิยมอาชีพที่สุจริต สังคมไม่รังเกียจ ข.ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาและบาปบุญคุณโทษ เชื่อว่าทำบุญในชาตินี้จะได้รับผลดีในชาติหน้า ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ละความพยายบาท 1.2 แบบแผนพฤติกรรมทางสังคม ได้แก่ ก.การอบรมรักษามารยาทของเด็กและสตรี โดยชี้แนวทางการปฏิบัติตนให้มีมารยาทเรียบร้อย ถูกกาลเทศะ หากเป็นเด็กควรพูดจาให้ไพเราะ มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ หากเป็นสตรีให้รักษานวลสงวนตัว ระมัดระวังตัวในการคบผู้ชาย ข.ความกตัญญู อบรมสั่งสอนให้มีความกตัญญูและอย่าลบหลู่ผู้มีพระคุณ หากมีโอกาสควรทดแทนบุญคุณ 2.การถ่ายทอดความรู้เรื่องโรคเอดส์ ให้ความรู้ในประเด็นสาเหตุการติดต่อ วิธีป้องกันและผลจากการเป็นเอดส์ 3.การถ่ายทอดความรู้เรื่องสภาพทั่วไปทางการเมือง ในประเด็นการบริหารงานตามระบอบประชาธิปไตย

วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลที่ไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจนของประชาชน การทะเลาะวิวาทของ

ส.ส.ในสภาและสภาพทั่วไปของการเมืองระหว่างประเทศ 4.การถ่ายทอดความรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในประเด็นอากาศ อนุรักษ์ป่าไม้ แหล่งน้ำ และป่าชายเลน กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้ป่าไม้ลดลงและผลเสียที่เกิดขึ้นตามมา

5.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการบทบาทของตัวตลกหนังตะลุง

นอกจากเนื้อหาสาระที่ได้จากหนังตะลุงก็ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของหนังตะลุงอีกเช่นกัน คณางค์ บุญทิพย์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการวิเคราะห์สารจากตัวตลกหนังตะลุง พบว่าการแสดงของตัวตลกหนังตะลุง เป็นการสืบทอดทางวัฒนธรรมและเป็นสื่อสารการแสดงในรูปแบบของการสื่อสารระหว่างบุคคล อีกทั้งตัวตลกยังมีหน้าที่ให้ความบันเทิงเป็นหลักและสอดแทรกสาระเป็นบทบาทรอง สาระที่ตัวตลกแสดงออกมาทางวัฒนธรรมประกอบด้วยการให้ความรู้พื้นฐานในการดำเนินชีวิต การอบรมสั่งสอนทางจริยธรรมและการวิพากษ์วิจารณ์ วัฒนธรรมของตัวตลก จะต้องถูกสอดแทรกอย่างเหมาะสมกับความบันเทิง เพื่อนำผู้ชมไปสู่ความสนุกสนานซึ่งเป็นจุดหมายหลักของการสื่อสารการแสดงหนังตะลุง ส่วนวัฒนธรรมของตัวตลกแสดงลักษณะที่สอดคล้องสัมพันธ์กับชาวบ้าน และก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันกับตัวตลกหนังตะลุง บุคลิกเฉพาะของตัวตลกแต่ละตัว อารมณ์และการเคลื่อนไหวท่าทางที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมสามารถเสริมวัฒนธรรมและทำให้สื่อสารการแสดงของตัวตลกให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นแบบอย่างทางความประพฤติได้ นอกจากนี้ความเป็นตัวตลกยังทำให้ผู้ชมพร้อมที่จะรับความบันเทิงและการแต่งเสริมเกินจริงก็นำไปสู่ความขบขันได้

นอกจากนี้ยังมีการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการวิเคราะห์เรื่องต่างๆ จากหนังตะลุง โดยจะได้แง่คิดต่างๆ จากการศึกษาและทำวิจัยในครั้งนี้ ของ บุญธรรม เทิดเกียรติชาติ (2535 : บทคัดย่อ) ในเรื่องของตลกหนังตะลุง: วิเคราะห์จากเรื่องหนังตะลุงผ่านรอบคัดเลือกในการประกวดทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 10 หาดใหญ่ พ.ศ.2530 ผลการวิจัยพบว่า สารัตถะของบทตลกประกอบด้วย 3 ประเด็น กล่าวคือ 1.สารัตถะเกี่ยวกับปัจเจกชน จะกล่าวถึงคุณภาพของคน คนกับคุณธรรม คนกับจริยธรรมของการวางตน ความเข้าใจต่อวิถีมนุษย์และวิถีโลก 2.สารัตถะเกี่ยวกับครอบครัว จะกล่าวถึงการครองรักครองเรือน ปัญหาในครอบครัว และ 3.สารัตถะเกี่ยวกับสังคม จะกล่าวถึง ศาสนา ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม การเมือง การปกครองและเศรษฐกิจ

5.3 งานวิจัยเกี่ยวกับการสืบสานอนุรักษ์และพัฒนาหนังตะลุง

นอกจากบทบาทของตัวตลกในหนังตะลุงแล้ว ในเรื่องความต้องการสืบสาน เพื่อให้หนังตะลุงดำรงคงอยู่ก็พบในงานวิจัยของ ปรีดา นักร (2549 : บทคัดย่อ) ก็เช่นเดียวกันได้ ทำวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์และส่งเสริมหนังตะลุง ในเรื่องแนวทางการส่งเสริมหนังตะลุง สำหรับกลุ่มผู้รับสารวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันหนังตะลุงมีสถานภาพและ คุณค่าลดน้อยลงตามสถานการณ์ชุมชนที่เปลี่ยนแปลง และตัวสื่อหนังตะลุงก็มีการปรับตัวด้าน เนื้อหาและรูปแบบโดยเฉพาะการทำหน้าที่ด้านพิธีกรรมเริ่มคลี่คลายไปจากความรู้สึกของกลุ่ม วัยรุ่น ทั้งนี้กลุ่มผู้ชมหนังตะลุงและกลุ่มที่เริ่มห่างเหินจากหนังตะลุงโดยกลุ่มที่เริ่มห่างเหินจากหนัง ตะลุงนั้นมีปริมาณมากกว่ากลุ่มที่ยังยึดเหนี่ยว ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความนิยมหนังตะลุงของ วัยรุ่นในจังหวัดสงขลาส่วนหนึ่งเกิดจากปัจจัยภายในตัวสื่อ อันได้แก่ องค์ประกอบจากผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง และผู้รับสาร และปัจจัยภายนอกได้แก่ การศึกษา สังคม เศรษฐกิจ การเข้ามาของสื่อ สมัยใหม่ และการขาดการสนับสนุนจากภาครัฐทั้งนี้แนวทางสำหรับการส่งเสริมหนังตะลุงสำหรับ กลุ่มผู้รับสารวัยรุ่นในจังหวัดสงขลาอาจทำได้ดังนี้ 1. ศิลปินควรลดอคติด้านลบต่อผู้ชมวัยรุ่น 2. การปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้ชมวัยรุ่น 3. การขยายช่องทางใหม่ให้กับหนังตะลุง 4. การปรับ หน้าที่ใหม่ของสถานศึกษา 5. การสร้างความมั่นใจให้กับกลุ่มผู้นำความคิด

และงานวิจัยของ ดุสิต รัชชทอง (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการอนุรักษ์และ พัฒนาหนังตะลุงตามทัศนะของนายหนัง ได้ศึกษาถึงแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาหนังตะลุง ตามทัศนะของศิลปินหรือนายหนัง ผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนใหญ่นายหนังมีความคิดเห็นต่อการ อนุรักษ์และการพัฒนาหนังตะลุงไปในทิศทางเดียวกันว่า ต้องส่งเสริมทั้งการอนุรักษ์ และการ พัฒนา โดยต้องให้ความสำคัญกับองค์ประกอบต่างๆ ในการแสดงหนังตะลุง ได้แก่ นายหนัง ลูกคู่ เครื่องดนตรีและผู้ชม จึงจะทำให้หนังตะลุงดำรงอยู่ในสังคมต่อไปได้โดยไม่เกิดการสูญหายของ หนังตะลุง และมีปัจจัยที่สำคัญที่จะต้องคำนึงถึงในการอนุรักษ์หนังตะลุง

ส่วนงานวิจัยของ สีนินาถ วิมุขตานนท์ (2540 : บทคัดย่อ) ก็เช่นกันได้ทำการ วิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อในการพัฒนา งานวิจัยมีชื่อว่าการใช้สื่อหนังตะลุงเพื่อการพัฒนาของ หน่วยงานภาครัฐในภาคใต้ผลการวิจัยพบว่า หนังตะลุงมีประเด็นการนำเสนอที่เกี่ยวข้องกับงาน นโยบายของรัฐบาล เช่น การส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย การประชาสัมพันธ์ป้องกัน โรคเอดส์ การประชาสัมพันธ์แก้ไขปัญหายาเสพติด การประกันสังคม การสาธารณสุขมูลฐานและ การสาธารณสุขอื่นๆ ซึ่งมีวิธีการนำเสนอโดยใช้ความบันเทิงเป็นสื่อคือ ความตลกขบขัน การเล่า เรื่อง การบรรยาย การตั้งคำถาม การใช้ความเป็นพวกเดียวกันและความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร

และพบว่าบทกลอนหนึ่งตะลุงเป็นอีกสื่อหนึ่งที่พบว่ามีการใช้กลยุทธ์การโน้มน้าวใจผ่านทางสื่อบทกลอนหนึ่งตะลุง เพื่อเป็นสื่อในการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารที่นำมาใช้เพื่อการพัฒนา มี 4 แนวทาง ได้แก่ การแจ้งข่าวสาร การให้การศึกษา การโน้มน้าวใจ และการให้ความบันเทิง สำหรับกลยุทธ์ในการโน้มน้าวใจนั้นหนึ่งตะลุง ใช้การนำเสนอข้อมูลทั้งทางด้านบวกและด้านลบ ใช้เหตุผล และใช้อารมณ์ด้านความรักและความกลัว

ส่วน อุดุลย์ ดวงดีวีรัตน์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน ผลการวิจัยพบว่า สื่อพื้นบ้านสามารถฟื้นขึ้นมาได้โดยคนในชุมชนเพื่อคนในชุมชนโดยให้ชาวบ้านเป็นผู้เลือกพิธีกรรมที่ต้องการรื้อฟื้นเอง วิเคราะห์โดยการอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับสื่อพื้นบ้านทั้งด้านหน้าที่ ประโยชน์ ประเภท และปัจจัยที่ทำให้สื่อพื้นบ้านเกิดความเปลี่ยนแปลงและแนวคิด S-M-C-R การศึกษาได้พบว่าสื่อพื้นบ้านนั้นสามารถที่จะรื้อฟื้นขึ้นมาได้ซึ่งในกระบวนการรื้อฟื้นนั้น จะต้องดำเนินการ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับเจ้าของวัฒนธรรมก่อนเป็นอันดับแรก จากนั้นก็นำหลักการ สิทธิทางวัฒนธรรมของเจ้าของวัฒนธรรม มาใช้ คือให้เจ้าของวัฒนธรรมตัดสินใจว่าจะรื้อฟื้นวัฒนธรรมอะไร และรื้อฟื้นอย่างไร เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้เข้าใจความหมาย และคุณค่าของการรื้อฟื้นสื่อพื้นบ้านอย่างแท้จริงโดยคำนึงถึงเงื่อนไขหลักที่ว่าทำเพื่อชุมชน โดยชุมชนและเป็นของชุมชน

ซึ่งในงานวิจัยข้างต้นนี้จะนำแนวคิดงานวิจัยไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และศึกษาถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการทำงานวิจัยในเรื่องของการสื่อสารวัฒนธรรมผ่านสื่อหนึ่งตะลุงคณะจีน ธรรมโฆษณ์ต่อไป

5.4 งานวิจัยเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร

นอกจากนี้ได้มีการนำหนึ่งตะลุงมาเป็นสื่อในการเผยแพร่และเปิดรับข่าวสารต่างๆ ในฐานะสื่อด้วย ซึ่งเป็นงานวิจัยของ ปาริชาติ ยุทธพาทีกุล (2538 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการเปิดรับข่าวสารทางด้านสาธารณสุขจากสื่อพื้นบ้านประเภทหนึ่งตะลุงของประชาชนในเขต อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ชมหนึ่งตะลุง ซึ่งถ่ายทอดความรู้สึกด้านสาธารณสุข ทำให้ผู้ชมมีความรู้ด้านสาธารณสุขเพิ่มขึ้นโดยที่ผู้ชมยังคงมีความนิยมในการชมศิลปะหนึ่งตะลุงจากการแสดงสดมากกว่าการแสดงผ่านสื่อวิทยุ โทรทัศน์ โดยกลุ่มที่ดูหนึ่งตะลุงมีหลากหลายและมีความถี่มากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มที่ให้ความสนใจมากที่สุดก็ยังเป็นกลุ่มผู้ใหญ่และมักเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง

5.5 งานวิจัยเกี่ยวกับการแพร่กระจายและการปรับเปลี่ยนของหนังสือ

ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องของ สื่อมวลชนที่เข้ามามีบทบาทในการปรับเปลี่ยนหนังสือของ รจเรศ ณรงค์ราช (2548 : บทคัดย่อ) ในเรื่องของสื่อมวลชนกับการปรับเปลี่ยนสื่อพื้นบ้านหนังสือ ผลการวิจัยพบว่า การปรับเปลี่ยนของหนังสือในปัจจุบัน อิทธิพลจากสื่อมวลชน ต่อการปรับตัวของหนังสือ กลวิธีการต่อรองของนายหนังสือต่อการเข้ามาของสื่อมวลชน และการรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมหลังการปรับตัว ในพื้นที่ 4 จังหวัด คือ จังหวัดพัทลุง สงขลา ตรัง และนครศรีธรรมราช พบว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนหนังสือ โดยเฉพาะยุคที่มีภาพยนตร์เข้ามาทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงความนิยมหนังสือของผู้ชมเป็นอย่างมากและหนังสือก็ได้มีการปรับตัวมากด้วยในช่วงเวลาดังกล่าว จนกระทั่งถึงยุคที่โทรทัศน์เข้ามาก็เห็นความเปลี่ยนแปลงของกลุ่มผู้ชมที่มีต่อหนังสืออีกครั้งและช่วงนี้หนังสือก็ได้ประโยชน์จากการเข้ามาของสื่อมวลชนดังกล่าวในการแสวงหาความรู้ ข่าวสาร และมุขตลก เพื่อปรับให้เข้ากับเนื้อหาของหนังสือที่จะนำเสนอสู่สายตาผู้ชม

จากการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลงานวิจัยต่างๆ พบว่า แนวคิดเรื่องสื่อพื้นบ้าน แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมพื้นบ้าน และแนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน มีความสำคัญต่อการนำมาประยุกต์ในงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น เพราะจะทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงการถ่ายทอดเนื้อหาสาระ รวมถึงบทบาทของสื่อพื้นบ้าน การสืบสานและพัฒนา การเปิดรับข่าวสาร การแพร่กระจายและปรับเปลี่ยนของหนังสือดังกล่าว ส่วนมากแล้วงานวิจัยจะมีบทสรุปที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดเนื้อหาสาระ และบทบาทการทำหน้าที่ของตัวหนังสือเป็นหลัก ซึ่งเกี่ยวข้องกับการออกแบบความคิดดังกล่าวของผู้วิจัย ดังนั้นเพื่อเป็นแนวทางในการเรียบเรียงและระดมความคิดของผู้วิจัยเองจึงต้องศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียดเพื่อจะได้นำมาวิเคราะห์และประมวลผลในบทต่อไป การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงนำกรอบจากงานวิจัยดังกล่าวมาวิเคราะห์ประเด็นปัญหาการวิจัยในเรื่องของการถ่ายทอดเนื้อหาสาระของหนังสือและบทบาทของหนังสือ เพื่อที่จะได้ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์และถูกต้องครบถ้วนตามกระบวนการวิจัย ต่อสื่อพื้นบ้านและจะได้อนุรักษ์ไว้ตราบนานเท่านาน